

Nr 114

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753), m. m.; given Stockholms slott den 17 mars 1967.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753),

2) lag om ändrad lydelse av 29 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 1 mars 1957 (nr 50) för Stockholm,

3) lag om ändrad lydelse av 39 § 1 och 2 mom. landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319).

Enligt Vårt nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF

Svante Lundkvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås ökade möjligheter för kommun och landstingskommun att besluta om pension m. m. för heltidssysselsatta förtroendemän.

Förslaget föranleder ändringar i kommunallagen, kommunallagen för Stockholm och landstingslagen. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 1967.

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 18 december 1953
(nr 753)**

Härigenom förordnas, att 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 18 december 1953¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

28 §.

1 mom. Fullmäktige må — — — — — förenade utgifter.

Efter fullmäktiges bestämmande må till fullmäktig jämväl utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

2 mom. Fullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

Fullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja fullmäktig, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

2 mom. Efter fullmäktiges bestämmande må till fullmäktig utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Fullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

¹ Senaste lydelse av 28 § 1 och 2 mom. se 1962: 154.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Fullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja fullmäktig, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Utöver vad som följer av första—tredje styckena må fullmäktig som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för kommunen, tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1967.

**Förslag
till
Lag**

**om ändrad lydelse av 29 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 1 mars 1957
(nr 50) för Stockholm**

Härigenom förordnas, att 29 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 1 mars 1957 för Stockholm¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

29 §.

1 mom. Stadsfullmäktige må — — — — — förenade utgifter.

Efter stadsfullmäktiges bestämmande må till stadsfullmäktig jämväl utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

2 m o m. Stadsfullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

Stadsfullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja stadsfullmäktig, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

2 m o m. Efter stadsfullmäktiges bestämmande må till stadsfullmäktig utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

Stadsfullmäktige äga, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

¹ Senaste lydelse av 29 § 1 och 2 mom. se 1962: 155.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Stadsfullmäktige äga ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja stadsfullmäktig, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Utöver vad som följer av första— tredje styckena må stadsfullmäktig, som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för staden, tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1967.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 39 § 1 och 2 mom. landstingslagen den 14 maj 1954
(nr 319)

Härigenom förordnas, att 39 § 1 och 2 mom. landstingslagen den 14 maj 1954¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

39 §.

1 mom. Landstinget må — — — — — förenade utgifter.

Efter landstingets bestämmande må till landstingsman jämväl utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

2 m o m. Landstinget äger, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

2 m o m. Efter landstingets bestämmande må till landstingsman utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet må icke överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålets omfattning och art samt den tid som kan beräknas åtgå för uppdraget.

¹ Senaste lydelse av 39 § 1 och 2 mom. se 1962: 156.

(Nuvarande lydelse)

Landstinget äger ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja landstingsman, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

(Föreslagen lydelse)

Landstinget äger, i fall som avses i författning om allmän försäkring, träffa överenskommelse att utgående arvoden skola anses som inkomst av anställning.

Landstinget äger ock, då särskilda skäl äro därtill, bevilja landstingsman, som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, pension i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Utöver vad som följer av första— tredje styckena må landstingsman, som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för landstinget, tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1967.

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Regenten, Hertigen av Halland,
i statsrådet på Stockholms slott den 17 mars 1967.*

Närvarande:

Statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HOLM-
QVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON,
GEIJER, ODHNOFF, WICKMAN.

Statsrådet Lundkvist anmäler efter gemensam beredning med statsrådets
övrige ledamöter fråga om *ekonomiska förmåner till heltidssysselsatta kom-
munala förtroendemän* och anför,

Inledning

Genom ändring i kommunallagarna år 1962 (prop. 1962: 71, KU 15, rskr
159) ökades möjligheterna väsentligt för kommun och landstingskommun
att besluta om ersättning till kommunala förtroendemän.

I gemensam framställning den 9 april 1964 till Kungl. Maj:t har emel-
lertid Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svenska
landstingsförbundet anført att gällande ersättningsbestämmelser inte ger
tillräckliga möjligheter att besluta om ekonomiska förmåner för heltids-
sysselsatta kommunala förtroendemän samt begärt översyn av bestämmel-
sena främst för att göra det möjligt att efter enhetliga regler på förhand
besluta om — förutom arvode — även pension, sjuklön och semester åt
sådana förtroendemän.

Med anledning härav fick kommunalrättskommittén den 5 mars 1965 i
uppdrag¹ att se över ersättningsbestämmelserna. Kommittén har redovisat
sitt uppdrag i betänkandet »*Ekonomiska förmåner till kommunala förtro-
endemän med heltidstjänstgöring*» (SOU 1966: 72).

Över betänkandet har avgetts yttranden av riksförsäkringsverket, över-
ståthållarämbetet — som bifogat yttrande från stadsfullmäktige i Stock-

¹ Vid fullgörandet av uppdraget har kommittén bestått av f. d. landshövdingen Thorwald Bergquist, ordförande, samt ledamoten av första kammaren, direktören Carl Albert Anderson, landstingsrådet T. E. Andrée, direktören H. S. Aronsson, ledamoten av andra kammaren direktören C.W. Carlsson, direktören Sven-Olof Dahlman, ledamoten av första kammaren Nils-Eric Gustafsson, kanslichefen E. A. Lindh, kaptenen Axel Mannerskantz, rättschefen Stig Nordlund och kommunaldirektören Olof Wiklund.

holm — länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro, Kopparbergs samt Västerbottens län, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet och Svenska landstingsförbundet. Länsstyrelserna har bifogat yttranden från omkr. 30 kommuner. Alla de nämnda länsstyrelserna utom länsstyrelserna i Stockholms och Örebro län har vidare bifogat yttrande från landstingets förvaltningsutskott. Länsstyrelsen i Stockholms län har bifogat yttrande från Stockholms förorters samarbetsnämnd.

Gällande bestämmelser

Regler om ersättning

Enligt 28 § 1 mom. kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753) (KL) och 29 § 1 mom. kommunallagen den 1 mars 1957 (nr 50) för Stockholm (KLS) får kommunens fullmäktige besluta att till fullmäktig skall utgå traktamente för särskilda kostnader för uppehälle som föranleds av uppdraget samt ersättning för resekostnader och andra utgifter som är förenade med uppdraget, allt enligt de grunder som fullmäktige bestämmer. Fullmäktige får också bestämna att till fullmäktig skall utgå arvode för det arbete som är förenat med uppdraget. Arvodet får inte överstiga vad som är skäligt med hänsyn till göromålens omfattning och art samt den tid som kan beräknas gå åt för uppdraget.

I 28 § 2 mom. KL och 29 § 2 mom. KLS föreskrivs att fullmäktige får dels i fall som avses i författning om allmän försäkring träffa överenskommelse att utgående arvoden skall anses som inkomst av anställning, dels bevilja pension åt fullmäktig som under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning, om det finns särskilda skäl till det. Pension får utgå i form av ålderspension, förtidspension och familjepension.

Bestämmelserna i 28 § 1 och 2 mom. KL samt 29 § 1 och 2 mom. KLS om fullmäktig äger motsvarande tillämpning på ledamöter och suppleanter i kommunal nämnd och beredning — med undantag för ordförande och vice ordförande i stadskollegiet i Stockholm — samt på revisor för kommuns förvaltning (46 § 1 mom., 47 § femte stycket, 48 § andra stycket, 28 § 3 mom. och 63 § femte stycket KL samt 53 § 1 mom., 29 § 3 mom. och 67 § femte stycket KLS).

Finns i särskild författning föreskrift om ersättning åt ledamot av kommunal nämnd, skall den föreskriften lända till efterrättelse (46 § 2 mom. KL och 53 § 2 mom. KLS).

Ordförande och vice ordförande i stadskollegiet i Stockholm får enligt 53 § 1 mom. KLS i denna egenskap årsarvode som bestäms av stadsfullmäktige. Också borgarråd i Stockholm åtnjuter årsarvode samt dessutom

rätt till pension enligt vad stadsfullmäktige bestämmer. Med befattning som borgarråd får inte utan stadsfullmäktiges medgivande förenas annan befattning i statens eller kommunens tjänst eller annat jämförligt allmänt eller enskilt uppdrag (45 § 3 mom. KLS).

Landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319) (LL) innehåller bestämmelser om traktamente och andra ersättningar samt arvode och pension till landstingsman, ledamot och suppleant i landstingskommunal nämnd samt revisor för landstingskommunal förvaltning som helt stämmer överens med motsvarande bestämmelser i KL och KLS (39 §, 55 § 1 mom. och 67 § femte stycket LL). Finns i särskild författning föreskrift om ersättning åt ledamot av landstingskommunal nämnd, skall den föreskriften lända till efterrättelse (55 § 2 mom.).

Överenskommelse med stöd av KL, KLS eller LL att arvode skall anses som inkomst av anställning medför att arvodet räknas som pensionsgrundande inkomst för allmän tjänstepension (ATP) enligt 11 kap. lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring och läggs till grund för placering i sjukpenningklass enligt 3 kap. samma lag. Enligt 11 kap. 5 § är dock den sammanlagda inkomsten pensionsgrundande bara i den mån den överstiger ett visst basbelopp (för år 1966 5 300 kr.). Vid beräkning av pensionsgrundande inkomst bortses vidare från vad som överstiger det s. k. ATP-taket, för år 1966 39 750 kr. Också vid placering i sjukpenningklass gäller att endast inkomster inom vissa beloppsgränser, f. n. 1 800 och 39 000 kr., beaktas (3 kap. 4 §). Överenskommelse att arvode skall anses som inkomst av anställning får alltså betydelse bara i den mån arvodet eller detta tillsammans med annan inkomst ligger inom de angivna beloppsgränserna.

Av förarbetena till nu gällande bestämmelser om pension till kommunala förtroendemän framgår att frågan om pensionsutfästelse skall göras bör ses mot bakgrunden av det pensionsskydd som bereds förtroendemännen genom ATP. Pension till dem som fullt ut kommer i åtnjutande av ATP bör sålunda komma i fråga bara i undantagsfall, såsom då förtroendemannen om han haft en tjänst med motsvarande arbetsuppgifter skulle ha fått väsentligt högre pension än den som utgår enligt lagen om allmän försäkring. Vidare framgår av förarbetena att pensionsutfästelse bara i mycket sällsynta undantagsfall bör göras om förtroendemannen innehaft uppdrag under kortare tid än 12 år. Normalt bör uppdraget ha varat i 15—20 år. Vidare bör i princip tjänstgöring efter fyllda 65 år inte få tillgodoräknas. Med hänsyn till att förtidspension kan utgå bör pensionsbeslut kunna fattas så snart dessa förutsättningar för att bevilja pension föreligger. Pensionens slutliga storlek kan därvid göras beroende av hur länge förtroendemannen kommer att fullgöra uppdrag hos kommunen. Däremot bör beslut om att förbinda vissa förtroendeuppdrag med pension inte komma i fråga. (Prop. 1962: 71 s. 55, KU 15 s. 32.)

Valbarhetsregler

Enligt 7 § KL får till fullmäktig inte utses bl. a. i kommunens tjänst anställd tjänsteman vilken såsom föredragande hos kommunens styrelse eller annars på grund av sina tjänsteåligganden intar den ledande ställningen inom kommunens samfällda förvaltning. Sådan tjänsteman får inte heller utses till ledamot eller suppleant i kommunens styrelse eller annan nämnd för kommunallagsreglerad förvaltning (32, 45, 47 och 48 §§).

Borgarråd i Stockholm väljs enligt 45 § 1 mom. KLS av stadsfullmäktige för en tid av fyra år till det antal som fullmäktige bestämmer. Borgarråden — som för att vinna enhetlighet i förvaltningen skall bilda en borgarrådsberedning — är föredragande i stadskollegiet (46 § 1 och 2 mom.). Enligt 50 § är ordföranden i borgarrådsberedningen ordförande i drätsel-nämnden. Stadskollegiet utser bland de övriga borgarråden ordförande i stadens övriga nämnder med vissa undantag.

Med hänsyn till borgarrådens uppgifter i Stockholm kan inte någon tjänsteman där sägas ha en sådan ställning som avses i 7 § KL. Någon motsvarighet till det valbarhetshinder som föreskrivs i det lagrummet finns inte heller i KLS.

Till landstingsman får enligt 8 § LL inte utses bl. a. i landstingskommunens tjänst anställd landstingsdirektör eller motsvarande tjänsteman. Sådan tjänsteman får inte heller utses till ledamot eller suppleant i förvaltningsutskottet eller i annan nämnd för förvaltning som regleras i LL (43 och 54 §§ LL).

Betydelsen för gränsdragningen mellan kommunala förtroendemän och kommunala tjänstemän av att kommunala förtroendemän tillerkänns ersättning för sitt uppdrag har diskuterats vid olika tillfällen, bl. a. vid tillkomsten av nu gällande ersättningsbestämmelser. I prop. 1962: 71, s. 52, anförde sålunda föredragande departementschefen bl. a., att så länge ersättning beslutas att utgå i de former som regleras i KL någon risk inte torde föreligga att förtroendemannen skall bli obehörig att längre inneha sitt uppdrag. Därvid måste uppmärksammas att arvodets storlek skall bestämmas uteslutande med hänsyn till det arbete uppdraget kan väntas medföra och den tid som åtgår för uppdraget men däremot inte får göras beroende av den tid förtroendemannen innehaft uppdraget. (Jfr KU 1962: 15 s. 29.)

Uppgifter om heltidssysselsatta kommunala förtroendemän

Kommittén lämnar vissa upplysningar om förekomsten av heltidssysselsatta kommunala förtroendemän samt om deras uppgifter och ekonomiska förmåner. Av dessa upplysningar och kompletteringar av dem som har lämnats under remissbehandlingen framgår i huvudsak följande.

Stockholm

Borgarrådens ekonomiska förmåner utgår enligt tjänstereglemente och pensionsreglemente som stadsfullmäktige har utfärdat.

Borgarråd får årsarvode beräknat efter visst månatligt grundbelopp. Tjänstereglementet innehåller bestämmelser bl. a. om semester och ledighet för sjukdom och andra orsaker samt om rätt till oavkortat arvode eller avdrag vid ledighet.

Enligt pensionsreglementet inträder pensionsåldern för borgarråd vid 65 års ålder eller den senare tidpunkt då hans tjänstgöring upphör. Borgarråd är i princip berättigad till s. k. visstidspension. Denna utgår i allmänhet från den tidpunkt då tjänstgöringen upphör till dess pensionsåldern uppnås. Därefter utgår ålderspension. Pensionens storlek beror på tjänstgöringstidens längd. Efter 12 års tjänstgöring utgår full pension.

Göteborg

I Göteborg finns f. n. fem kommunalråd som väljs av stadsfullmäktige för en tid av fyra år. De är föredragande inför stadens styrelse — stadskollegiet — samt övervakar förvaltningen och har inseende över de övriga nämndernas verksamhet. De tillhör stadsfullmäktige men ingår inte i stadskollegiet eller någon annan nämnd.

Kommunalråden får arvode, pension och andra förmåner efter i huvudsak samma grunder som borgarråden i Stockholm.

Malmö

I Malmö finns sex kommunalråd som utses av stadsfullmäktige för en tid av fyra år. De har i stort sett samma uppgifter som kommunalråden i Göteborg. Högst fyra av dem får vara ledamöter av stadens styrelse, dvs. drätselkammaren.

Kommunalråd får inte utan drätselkammarens medgivande inneha annan befattning i stadens eller statens tjänst eller annat till omfattningen jämförbart allmänt eller enskilt uppdrag. Kommunalråd får inte heller utan drätselkammarens medgivande driva förvärvsverksamhet.

Pensionsåldern för kommunalråd i Malmö inträder under en pensionsperiod vars undre gräns är 65 och övre gräns 70 år. Särskild avgångspension utgår till kommunalråd vars tjänstgöring upphör dessförinnan om han vid avgången har fyllt 50 år. För pensionsberäkningen gäller i övrigt i huvudsak samma regler som för borgarråden i Stockholm och kommunalråden i Göteborg.

Andra städer, landskommuner och landstingskommuner

I mars 1965 var drätselkammarens ordförande i 85 städer en heltids-

sysselsatt förtroendeman. I nio städer fanns två heltidssysselsatta förtroendemen av vilka den ene var ordförande i drätselkammaren. Den andre var antingen vice ordförande i drätselkammaren eller ordförande i annan nämnd eller hade på annat sätt en ledande funktion inom förvaltningen.

Under år 1965 fanns vidare heltidssysselsatta förtroendemen i 140 landskommuner. Så gott som samtliga dessa var ordförande i kommunalnämnden. Sysslan som kommunalnämndsordförande hade i åtskilliga fall koplats samman med ett eller flera andra uppdrag, t. ex. att vara ordförande i fullmäktige eller i annan nämnd än kommunalnämnden, att sköta kommunalkamrers och kommunalkassörs uppgifter eller att vara verkställande ledamot eller direktör i kommunalt verk eller bolag.

Inom åtta landsting är ordföranden i förvaltningsutskottet engagerad på heltid. Inom dessa landsting finns ytterligare nio heltidsengagerade förtroendemen, vilka är ordförande i någon annan nämnd, delegation eller kommitté.

Kommitténs förslag

Behovet av ökat lekmannainflytande inom olika delar av den kommunala förvaltningen har fört med sig att förtroendemen har engagerats på heltid. Förtroendemannainsatser genom heltidsengagemang inom den kommunala förvaltningen framstår enligt kommittén såsom något alltmär naturligt och nödvändigt.

Nuvarande regler om ersättning anses emellertid inte ge kommunerna tillräckliga möjligheter att ekonomiskt kompensera heltidssysselsatta förtroendemen. Kommittén framhåller särskilt att möjligheterna att besluta om pension är begränsade.

Helt allmänt kräver billigheten att de heltidssysselsatta förtroendemen bereds ett bättre socialt skydd än vad de oftast har f. n., anför kommittén vidare. För en sådan reform talar också att det kan bli svårt att intressera de mest lämpade för heltidssysslorna om de inte bereds tillräckliga förmåner. Förtroendemen med goda kvalifikationer torde nämligen numera ofta ha så stora möjligheter till goda ekonomiska förmåner inom sitt yrke att de knappast kan tänkas överge detta för obestämd tid utan att de erbjuds villkor med tillräcklig konkurrenskraft.

Vad som nu har anförts gäller i fråga om både primärkommuner och landstingskommuner. Kommittén anser att de bör få möjlighet att på förhand anta bestämmelser om det sociala skydd som skall förbindas med en syssla som förtroendeman på heltid. Det sociala skyddet bör därvid i huvudsak kunna motsvara det som numera har tillförsäkrats stora tjänstemannagrupper.

Det kunde göras gällande att en förtroendeman som sådana bestämmelser blir tillämpliga på skulle bli att anse som anställd i kommunens tjänst och att han därför skulle riskera att till följd av kommunallagarnas valbarhetsbestämmelser bli obehörig att längre inneha sitt uppdrag. Enligt kommitténs mening blir emellertid en kommunal förtroendeman att anse som anställd i kommunens tjänst först om en anställningsakt föreligger. Det kan inte anses vara fallet om förtroendemannen får ersättning i överensstämmelse med allmänna kommunallagsregler om ersättning till förtroendemen. Först om något slag av överenskommelse träffas mellan kommunen och förtroendemannen, t. ex. att denne oberoende av mandatperioder garanteras sys-selsättning i kommunens tjänst, kan förtroendemannen såsom anställd hos kommunen bli obehörig som förtroendeman.

Från den synpunkt som nu har behandlats finns alltså enligt kommitténs mening inget hinder mot en sådan utvidgning av kommuns möjligheter att bereda heltidssysselsatt förtroendeman de förmåner som kommittén anser önskvärda.

Kommittén avvisar tanken att ge de heltidssysselsatta förtroendemännen en lagstadgad rätt till ekonomiska förmåner. En sådan ordning skulle strida mot principer som hittills har upprätthållits, nämligen bl. a. att kommunerna i detta liksom i andra avseenden bör ha frihet att inom en yttre ram ordna sina egna angelägenheter. Några vägande skäl för ett avsteg från denna princip finner kommittén inte föreligga. Kommittén anser alltså att man bör stanna vid att ge kommunerna större möjligheter att besluta om ersättning.

Beslut om ersättning bör dock få meddelas bara om det med hänsyn till göromålens art är skäligt att ersättning utgår. Vidare bör gälla att kommunen skall kunna föreskriva att heltidssysselsatt förtroendeman som bereds full ersättning skall vara skyldig att underkasta sig en begränsning av rätten att vid sidan av förtroendeuppdraget idka verksamhet eller ha anställning eller uppdrag. Enligt kommitténs mening är det nämligen uppenbart att en sådan förtroendeman måste underkasta sig vissa begränsningar i detta avseende för att undvika intressekonflikter i uppdraget för kommunen. Att helt förbjuda verksamhet eller uppdrag vid sidan av förtroendeuppdraget skulle emellertid vara obilligt. Förtroendeuppdraget får i princip anses vara begränsat i tiden och långtgående begränsningar i rätten till annan sysselsättning skulle kunna försämra förtroendemannens kontakter med annat arbetsliv och ställa honom i oförmånligt läge när förtroendeuppdraget upphör.

Kommittén föreslår därför att i KL, KLS och LL föreskrivs att kommunala förtroendemen som är sysselsatta på heltid skall kunna tillförsäkras pension och tilläggas andra ekonomiska förmåner utöver vad som följer av bestämmelserna om sådana förmåner till kommunala förtroendemen i allmänhet, om det är skäligt med hänsyn till göromålens art. Vidare föreslås

en bestämmelse om att heltidssysselsatt förtroendeman som får ersättning i enlighet härmed inte utan fullmäktiges resp. landstingets medgivande får med uppdraget förena egen verksamhet i förvärvssyfte eller anställning eller annat jämförligt allmänt eller enskilt uppdrag. De föreslagna bestämmelserna skall tillämpas på fullmäktige, landstingsmän, ledamöter i nämnder och beredningar samt revisorer. Någon ändring föreslås inte i bestämmelserna om ekonomiska förmåner till borgarråd i Stockholm.

De föreslagna lagbestämmelserna bör enligt kommittén utgöra en ram inom vilken det står kommunerna fritt att själva närmare bestämma förmånernas omfattning och utformning. Kommittén anser att förmånerna bör kunna bestämmas i reglementen och i princip vara desamma som för de kommunala tjänstemännen. Kommittén förordar ingen bestämmelse i lag om att arvode till heltidssysselsatt förtroendeman skall vara pensionsgrundande eller skall ligga till grund för beräkning av sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring. Däremot förutsätts att liksom hittills skall kunna träffas överenskommelse med samma verkan. Det kan ske i form av föreskrift i reglemente. Inte heller föreslås lagbestämmelser om semesterrätt. Föreskrifter om rätt till semester och om rätt till annan ledighet med bibehållen eller reducerad inkomst — vid sjukdom ersättning utöver sjukpenning — anses emellertid kunna ges i reglemente eller i annan form. Pension bör kunna utgå både som ålderspension och som s. k. visstidspension, dvs. under tiden från avgången från uppdraget till dess pensionsåldern uppnås. Pensionen bör normalt stå i relation till uppdragstidens längd. Det kan enligt kommitténs uppfattning vara motiverat att full pension normalt utgår efter 12—16 år.

Remissyttrandena

En reform i huvudsaklig överensstämmelse med kommitténs förslag tillstyrks av alla remissinstanserna.

I stor utsträckning uttalar remissinstanserna tillfredsställelse med förslaget. De som närmare motiverar sin allmänna inställning till förslaget avslutar sig nästan genomgående till de synpunkter som kommittén har redovisat.

Så anför t. ex. *länsstyrelsen i Kopparbergs län* att de ändringar i reglerna om ersättning till kommunala förtroendemen som gjordes år 1962 inte tillräckligt tillgodosåg behovet att kunna ekonomiskt gottgöra de heltidssysselsatta förtroendemännen. Den under senare tid snabba utvecklingen av den kommunala verksamheten har bidragit till att ett stort antal kommuner har blivit tvungna att ta i anspråk kommunala förtroendemen på heltid. Omfattningen och inriktningen av de kommunala uppgifterna i våra dagar torde också göra det ofrånkomligt för kommuner av viss storlek att heltidsengagera förtroendemen. Länsstyrelsen vill särskilt peka på att samhällsutvecklingen gjort det nödvändigt med ökade insatser på förtroende-

mannaplanet för planering och handlingsprogram inom både kommuner, kommunblock och landsting. Enligt länsstyrelsens mening är det därför angeläget att kommunernas möjligheter att knyta till sig dugliga förtroendemän på heltid inte onödigt inskränks eller försvåras. Från dessa synpunkter finner länsstyrelsen att kommitténs förslag är en avgjord förbättring i förhållande till de bestämmelser som gäller f. n. Såvitt länsstyrelsen kan bedöma är de regler som föreslås ägnade att tillgodose behovet av att kunna tillförsäkra heltidssysselsatta förtroendemän sådana förmåner — inte minst av social natur — som från rekryteringssynpunkt är väsentliga. Den föreslagna ordningen synes inte medföra att en förtroendeman kommer att inta sådan ledande ställning inom kommunens samfällda förvaltning att han blir obehörig att vara fullmäktig eller ledamot av kommunens styrelse.

Stadskollegiet i Göteborg påpekar att den kommunala verksamheten utvecklas och förändras snabbt och att lagstiftningen därför ofta i efterhand måste anpassas till den praxis som utbildats. Utvecklingen inom det område som nu är i fråga är enligt kollegiet ett exempel härpå. Kommitténs förslag är tillfredsställande från den synpunkten att det är ägnat att undanröja tidigare oklarheter om kommunernas befogenheter. Kollegiet finner det vidare värdefullt att det slås fast att kommunerna har frihet att ordna de ekonomiska förmånerna för de heltidssysselsatta förtroendemännen efter lokala behov. Också *Östergötlands läns landstings förvaltningsutskott* framhåller värdet av att kommunerna får reglera de heltidssysselsatta förtroendemännens ekonomiska förmåner utan att behöva befara att komma i konflikt med kommunallagarnas behörighetsregler.

Enligt *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* kan förslaget möjligen innebära att kommunerna får alltför fria händer att bestämma om förmånernas storlek. Den föreslagna lagbestämmelsen synes inte inrymma möjlighet att vid uppenbart missbruk vinna rättelse genom kommunalbesvär.

Drätselkammaren i Malmö anser att det finns behov av att kunna gå utanför kretsen av fullmäktige och nämndledamöter för att finna en för kommunalt heltidsengagemang villig och lämplig person. Det synes vidare från principiell synpunkt inte vara nödvändigt att begränsa kommunernas handlingsfrihet genom att låta den nya regeln bli tillämplig bara på denna krets. Drätselkammaren anser att regeln bör kunna tillämpas på var och en som är valbar till förtroendeuppdrag inom kommunen. *Svenska kommunförbundet* anser att den föreslagna regeln bör kunna tillämpas också på förtroendeman som är engagerad på heltid dels som ordförande i en eller flera nämnder, dels som t. ex. verkställande ledamot eller direktör i kommunalt verk, kommunal stiftelse eller kommunalt bolag. En förutsättning härför är dock att det senare uppdraget tillkommer vederbörande i hans egenskap av förtroendeman. Avgång från förtroendemannauppdraget bör med andra ord föra med sig att också det andra uppdraget upphör.

Några remissinstanser kritiserar förslaget att rätten att besluta om ekono-

miska förmåner skall vara beroende av göromålens art. Enligt *Svenska kommunförbundet* kan förslaget i denna del bereda kommunerna vissa praktiska svårigheter. Det blir fallet t. ex. om någon av två eller flera heltidssysselsatta förtroendemän med hänsyn till arten av hans göromål anses inte böra beredas förmåner enligt den föreslagna bestämmelsen. Det torde enligt förbundets mening inte vara möjligt att på objektiva grunder bedöma en sådan fråga utan vägledande uttalanden av lagstiftaren. Det kan starkt sättas i fråga om inte de bestämmelser om arvode till kommunala förtroendemän som gäller f. n. skulle vara tillfyllest också i fortsättningen för de heltidssysselsatta förtroendemannens del. Däremot behövs enligt förbundets mening nya bestämmelser om socialt skydd i form av pension o. d. förmåner. Det är emellertid tveksamt om rätten härtill bör vara beroende av göromålens art. Det ligger närmare till hands att knyta an till behovet av socialt skydd. Enligt förbundets mening bör det förutsättas att sådant behov i regel föreligger. Förbundet föreslår därför att kommunal förtroendeman som ägnar hela sin arbetstid åt uppdrag för kommunen och som får arvode härför skall få beviljas pension utöver vad som följer av pensionsbestämmelserna för andra förtroendemän och få beviljas ekonomiska förmåner av annat slag än som kan utgå till dessa. Inte heller *Svenska landstingsförbundet* anser att någon särbestämmelse om arvode till heltidssysselsatta förtroendemän behövs. Enligt förbundets mening bör för dessa regleras endast rätten till förhandsbestämd pension och särskilda ekonomiska förmåner, sjukförmåner, semester o. d. Sådan rätt bör härledas uteslutande av ställningen som heltidssysselsatt och inte vara beroende av göromålens art. Enligt *drättselkammaren i Jönköping* är det knappast troligt att man någon gång skulle tveka att med hänsyn till göromålens art ge en heltidssysselsatt förtroendeman sådana ökade förmåner som kommittén föreslår. För att kommun skall få besluta om sådana förmåner bör det därför vara tillräckligt att förtroendemannen ägnar hela sin arbetstid åt uppdraget.

Svenska kommunförbundet anför att kommitténs förslag innebär att det kan bli alltför stora skillnader mellan de förmåner som kommunerna kan medge heltidssysselsatta förtroendemän och andra förtroendemän. Detta förhållande kan komma att medföra tröskelproblem av besvärande art. Förbundet anser att den uppdragstid som krävs för pension åt förtroendeman i allmänhet, nämligen minst 12 och i allmänhet 15—20 år, ter sig opåkallat lång mot bakgrunden av nutida betraktelsesätt. En kortare minimitid bör medges och vidare bör praxis uppmjukas i fråga om möjligheten att tillgodoräkna tjänstgöring efter 65 års ålder för pensionsrätt. Över huvud taget skulle mindre skillnader mellan förmånerna till heltids- och deltidssysselsatta förtroendemän kunna verksamt bidra till att en i och för sig önskvärd spridning av de viktigaste kommunala förtroendeuppdragen bevarades. Förbundet anser därför att bestämmelserna behöver mjukas upp i dessa avseenden.

Bara fyra remissinstanser, *drättselkamrarna i Linköping och Norrköping* samt *förvaltningsutskottet i Jönköpings och Malmöhus läns landsting*, har yttrat sig särskilt över förslaget att förtroendeman som beviljas ersättning skall vara skyldig att underkasta sig en begränsning i rätten att driva verksamhet eller ha uppdrag vid sidan av förtroendeuppdraget. Dessa remissinstanser tillstyrker förslaget i princip. *Malmöhus läns landstings förvaltningsutskott* anser att beslut om förtroendemens bisysslor skall få meddelas av förvaltningsutskottet i stället för av landstinget med hänsyn till att landstinget sammanträder alltför sällan för att hinna ta ställning till sådana frågor. *Drättselkammaren i Norrköping* anser att nämndledamots bisysslor bör få prövas av den nämnd som han tillhör.

Föredraganden

Den kommunala verksamhetens expansion har skapat ett behov av ökat engagemang från förtroendemännens sida i kommuner och landstingskommuner. Detta behov har kommit att i allt större utsträckning tillgodoses genom att förtroendeman ägnar hela sin arbetstid åt kommunala förtroendeuppdrag. Det är därför angeläget att det finns möjligheter att bevilja de heltidssysselsatta förtroendemännen tillräckliga ekonomiska förmåner.

En heltidssysselsatt förtroendeman måste för den tid uppdraget hos kommunen varar, dvs. en mandatperiod i sänder, helt eller i huvudsak avstå från annan förvärvsverksamhet. I allmänhet innebär det att han går miste om förutom lön eller annan arbetsinkomst rätt till ersättning under ledighet för sjukdom, semester o. d. samt pensionsrätt. Vidare innebär det ofta att hans förvärvsmöjligheter när uppdraget upphör är försämrade. Som kommittén har anfört är det i allmänhet skäligt och dessutom av väsentlig betydelse från rekryteringssynpunkt att de heltidssysselsatta förtroendemännen kan beredas kompensation härför. Bättre ekonomiska förmåner för dessa än för andra förtroendeman är därför i regel berättigade.

De gällande lagbestämmelserna om ekonomiska förmåner är emellertid utformade närmast med sikte på andra än heltidssysselsatta förtroendeman. Bestämmelserna, som ger kommuns fullmäktige resp. landsting rätt att besluta om traktamente, reseersättning och andra utgifter samt arvode och pension i form av ålderspension, familjepension och förtidspension till fullmäktig, landstingsman, ledamot och suppleant i kommunal nämnd och beredning samt revisor av kommunal förvaltning, innehåller vissa begränsningar i rätten att bestämma om arvode och pension. Arvode får sålunda inte överstiga vad som är skäligt med hänsyn till — förutom göromålens omfattning och art — den tid som kan beräknas gå åt för uppdraget. Sistnämnda begränsning har föranlett tvekan om heltidssysselsatta förtroendeman kan beredas ledighet från uppdraget för t. ex. semester eller sjukdom med rätt till bibehållet eller reducerat arvode. Vidare får pension beviljas bara om särskilda skäl föreligger. En förutsättning är därvid att förtroende-

mannen under en lång följd av år på grund av uppdrag utfört arbete av betydande omfattning. Enligt förarbetena bör för pensionsrätt i allmänhet fordras att uppdraget varat 15—20 år och bara i sällsynta undantagsfall mindre än 12 år och dessa förutsättningar måste vara uppfyllda vid pensionsbeslutet. Fullmäktige och landsting får också träffa överenskommelse att utgående arvode skall anses som inkomst enligt lagen om allmän försäkring varigenom arvode grundar rätt till ATP. Med angivna begränsningar kan i allmänhet inte tillräckligt förmånliga pensionsvillkor utformas för den som i egenskap av förtroendeman skall ägna hela sin arbetstid åt uppdraget för kommunen.

I likhet med kommittén och en enhällig remissopinion anser jag därför att bestämmelserna om ekonomiska förmåner till kommunala förtroendemen bör ändras så att behovet av ökade möjligheter att bereda heltidssysselsatta förtroendemen förmåner tillgodoses.

Kommitténs förslag innebär att kommun och landstingskommun får rätt att bevilja förtroendeman som skall ägna hela sin arbetstid åt uppdrag för kommunen pension och andra ekonomiska förmåner utöver vad som följer av reglerna om ekonomiska förmåner till förtroendemen i allmänhet. Som enda begränsning i denna rätt föreslås att beslut om förmåner utöver vad som kan utgå till förtroendemen i allmänhet får meddelas endast om det är skäligen med hänsyn till göromålens art.

Enligt KL och LL är kommunens och landstingskommunens ledande tjänsteman inte valbar till fullmäktig resp. landstingsman eller till ledamot av kommunal nämnd. Kommittén anser att den föreslagna ordningen inte kommer att medföra att gränsen mellan förtroendemen och tjänstemän suddas ut och att därmed heltidsanställd förtroendeman, som beviljas förmåner enligt kommitténs förslag, inte heller blir obehörig att utöva sitt uppdrag till följd av denna valbarhetsbestämmelse. Jag delar denna uppfattning som inte har rönt någon gensaga under remissbehandlingen. Avgörande för gränsdragningen mellan förtroendemen och tjänstemän är inte i och för sig arten och omfattningen av förmånerna. Så länge förmånerna utgår med stöd av beslut enligt lagbestämmelser härom och alltså tillkommer förtroendemannen i hans egenskap av förtroendeman torde han inte löpa risk att på grund av de nämnda valbarhetsreglerna bli obehörig att utöva sitt uppdrag. Härvid förutsätter jag att de bestämmelser om ekonomiska förmåner som nu är i fråga liksom hittills tillämpas bara på fullmäktige, landstingsmän, ledamöter och suppleanter i kommunala nämnder och beredningar samt revisorer av kommunal förvaltning. Om bestämmelserna skulle tillämpas även på den som fått annat uppdrag av kommunen skulle däremot svårigheter uppstå att upprätthålla en klar gräns mellan förtroendemen och tjänstemän. Jag kan därför inte biträda det förslag som har framställts under remissbehandlingen att vidga den krets som kan tillerkännas förmåner.

Några remissinstanser har riktat kritik mot kommitténs förslag att de särskilda bestämmelserna om förmåner till heltidssysselsatta förtroendemän skall tillämpas endast om det är skäligt med hänsyn till göromålens art. Sålunda har bl. a. anförts att när en förtroendeman sysselsätts på heltid hans göromål alltid får anses vara av den art att det med hänsyn härtill får anses skäligt att ersättning utgår enligt andra grunder än i allmänhet. Jag delar denna uppfattning. Enligt min mening bör förmånerna till heltidssysselsatta förtroendemän alltid få bestämmas efter en fri prövning av vad som i det särskilda fallet är skäligt. Härvid bör givetvis i första hand tas hänsyn till göromålens art men också alla andra omständigheter som kan vara av betydelse måste få beaktas, t. ex. vilken utformning av förmånerna som kan vara lämpligast från rekryteringssynpunkt.

Jag föreslår alltså en särskild bestämmelse i KL, KLS och LL om pension och andra ekonomiska förmåner till fullmäktig, landstingsman, ledamot i nämnd och beredning samt revisor, vilka ägnar hela sin arbetstid åt uppdrag för kommunen. Enligt den bestämmelse som jag sålunda förordar skall fullmäktige resp. landsting utöver vad som följer av bestämmelserna om arvode och pension till förtroendemän i allmänhet kunna tillförsäkra nyssnämnda heltidssysselsatta förtroendemän pension och tillägga dem andra ekonomiska förmåner enligt vad som är skäligt.

Som kommittén har anført blir det härmed möjligt att i förväg för hela mandatperioden reglera heltidssysselsatta förtroendemäns rätt till inte bara arvode utan också bl. a. olika sociala förmåner, t. ex. semester, sjuklön och pension. Pension kan utgå dels från det pensionsåldern inträder, oavsett om tjänstgöringen har pågått till dess eller har upphört dessförinnan, dels i form av s. k. visstidspension, dvs. från det uppdraget upphör till dess pensionsåldern inträder. Möjligheten att bevilja sjuklön samt annan pension än visstidspension är av betydelse bara i de fall där det anses skäligt att sådana förmåner utgår utöver ATP och sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring. I likhet med kommittén anser jag att överenskommelse fortfarande skall kunna träffas om att utgående arvoden skall anses som inkomst av anställning enligt nämnda lag.

Under remissbehandlingen har anförts att väsentligt ökade möjligheter att bevilja heltidssysselsatta förtroendemän pension kommer att i vissa fall medföra alltför stor skillnad i fråga om pensionsvillkoren mellan de heltidssysselsatta förtroendemännen och andra förtroendemän. De tidsbegränsningar som i motiven till gällande lag har ställts upp för rätten att bevilja pension får ses mot bakgrunden av de förhållanden som rådde vid den tidpunkt då uttalandena om begränsningarna gjordes. Jag anser det inte uteslutet att i den mån förhållandena visas ha blivit väsentligt förändrade en viss försiktig utveckling kan ske i rättspraxis mot en något friare tillämpning av de en gång fastslagna principerna. Det bör emellertid inte komma i fråga att i detta sammanhang dra upp helt nya riktlinjer för rättstillämpningen.

Efter beslut av 1962 års riksdag (prop. 169, SU 152, rskr 341) har i statens allmänna tjänstepensionsreglemente den 28 maj 1959 (nr 287) tagits in bestämmelser om samordning av statlig och kommunal tjänstepensionsrätt (SFS 1962: 352). Närmare bestämmelser härom finns bl. a. i 5 § kungörelsen den 28 maj 1959 (nr 420) med tilläggsbestämmelser till statens allmänna tjänstepensionsreglemente m. m.¹ Ökas möjligheterna att bereda kommunala förtroendemän pension på det sätt som jag nu har förordat bör frågan om reglering av statlig tjänstepensionsförmån som sammanträffar med kommunal förtroendemannapension tas upp. Denna fråga avses att prövas inom civildepartementet med sikte på att förslag till reglering skall kunna föreläggas nästa års riksdag.

I det föregående har jag förutsatt att heltidssysselsatt förtroendeman åtminstone i huvudsak avstår från förvärvsverksamhet vid sidan av uppdraget. Det är uppenbart att särskilda ersättningsregler för dessa förtroendemän är motiverade bara om denna förutsättning föreligger. Som kommittén har anfört bör en heltidssysselsatt förtroendeman också med hänsyn till risken för intressekonflikter underkasta sig inskränkning i rätten att ta uppdrag eller driva verksamhet vid sidan av förtroendeuppdraget. Kommittén har därför föreslagit en bestämmelse att den som beviljas förmåner enligt de särskilda reglerna för heltidssysselsatta förtroendemän inte får utan fullmäktiges resp. landstingets medgivande med uppdraget förena egen verksamhet i förvärvssyfte, anställning eller annat jämförligt allmänt eller enskilt uppdrag.

I likhet med samtliga remissinstanser som har yttrat sig över förslaget anser jag att rätt till verksamhet vid sidan av förtroendeuppdraget bör vara beroende av kommunalt beslut. Jag anser det emellertid inte nödvändigt med en lagbestämmelse härom. Skyldighet att underkasta sig sådan inskränkning i rätten till bisysslor kan nämligen föreskrivas i samband med beslutet om ekonomiska förmåner. Jag förutsätter att det i allmänhet kommer att ske. Vad kommittén har föreslagit torde alltså komma att iakttas utan uttrycklig lagbestämmelse.

Bestämmelserna om rätt för fullmäktige resp. landstinget att besluta om traktamente och andra kostnadsersättningar samt om arvode finns f. n. i 28 § 1 mom. KL, 29 § 1 mom. KLS och 39 § 1 mom. LL medan bestämmelserna om rätt att bevilja pension och att träffa överenskommelse att utgående arvoden skall anses som inkomst enligt lagen om allmän försäkring finns i 28 § 2 mom. KL, 29 § 2 mom. KLS och 39 § 2 mom. LL. Jag föreslår att bestämmelserna om arvode flyttas till 2 mom. i dessa lagrum och tas in som första stycke där samt att bestämmelserna om ersättning till heltidssysselsatta förtroendemän tas in i samma moment som sista stycke efter de

¹ Senaste lydelse av 5 § se 1966:738.

nuvarande bestämmelserna om pension. Härigenom kommer 1 mom. att innehålla bestämmelser om kostnadsersättningar medan 2 mom. kommer att innehålla bestämmelser om vederlag för utfört arbete.

Bestämmelserna om ersättning till ledamöter och suppleanter i kommunala nämnder och beredningar samt till revisorer av kommunal förvaltning har formen av hänvisningar till resp. 28 § 1 och 2 mom. KL, 29 § 1 och 2 mom. KLS samt 39 § 1 och 2 mom. LL. Dessa hänvisningar kommer alltså att avse ersättningsbestämmelserna i deras nya utformning.

Lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1967.

Hemställan

I enlighet med vad jag anført i det föregående har inom kommunikationsdepartementet upprättats förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 28 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753),

2) lag om ändrad lydelse av 29 § 1 och 2 mom. kommunallagen den 1 mars 1957 (nr 50) för Stockholm,

3) lag om ändrad lydelse av 39 § 1 och 2 mom. landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319).

Jag hemställer att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att antaga dessa lagförslag.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Kungl. Höghet Regenten att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten